

Tillögur að breytingum á forsendum útgjaldajöfnunarframlaga – samantekt.

Unnið hefur verið að því í nokkurn tíma að endurskoða regluverk Jöfnunarsjóðs sveitarfélaga. Í áfangaskýrslu endurskoðunarnefndar frá október 2017 voru skilgreind nánar markmið endurskoðunarinnar og bent á tvær leiðir til að ná þeim markmiðum. Annars vegar að gera tilteknar breytingar á núverandi regluverki og hins vegar að setja upp nýja aðferðafræði þar sem helstu jöfnunarframlög yrðu sameinuð í eitt jöfnunarkerfi. Það var mat nefndarinnar að ný aðferðafræði þyrfti lengri aðdraganda en hægt væri að hefjast handa við að kynna hana og kalla eftir umræðu.

Tillögur nefndarinnar voru fyrst kynntar á ársfundi Jöfnunarsjóðs sveitarfélaga árið 2017 og fjármálaráðstefnu sveitarfélaga sama ár. Þær hafa síðan verið kynntar á landsþingi sambandsins 2018 og nýliðnum ársfundi Jöfnunarsjóðs sveitarfélaga.

Með hliðsjón af þessum tillögum liggja nú fyrir tillögur til breytinga á reglum Jöfnunarsjóðs er varða útgjaldajöfnunarframlög, sbr. reglugerð 960/2010 með síðari breytingum. Lagðar eru til ferns konar breytingar á forsendum útgjaldajöfnunarframlags. Markmið breytinganna eru meðal annars að:

- Auka jöfnuð milli sveitarfélaga.
- Styrkja millistór sveitarfélög og draga úr framlögum til tekjuhærrí sveitarfélaga.
- Draga úr neikvæðum áhrifum vegna sameiningar sveitarfélaga á útgjaldajöfnunarframlög sjóðsins og styrkja þar með hvata til sameiningar.
- Auka framlög til sveitarfélaga sem eru með hlutfallslega mörg börn á grunnskólaaldri, sveitarfélaga sem hafa marga þéttbýliskjarna og sveitarfélaga á vaxtarsvæðum.

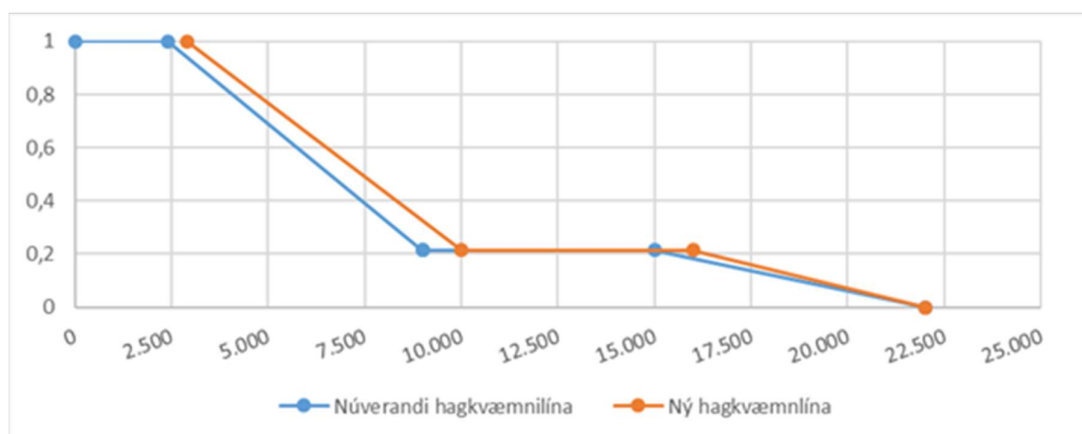
Helstu breytingum á reglugerðinni er lýst í eftirfarandi samantekt.

1. Breyting á hagkvæmnilínu

Fyrst ber að nefna breytingu á svokallaðri hagkvæmnilínu sem mun leiða til þess að sveitarfélög með fleiri en 2.400 íbúa fá aukið vægi við útreikning framlaganna. Hagkvæmnilínan endurspeglar útgjaldaþörf sveitarfélaga þar sem gert er ráð fyrir stærðarhagkvæmni að vissu marki og er hagkvæmisstuðull hvers sveitarfélags því fundinn út frá íbúafjölda þess.

Þegar íbúafjöldaframlögin hafa verið reiknuð er hagkvæmisstuðull hvers sveitarfélags margfaldaður við framlagið. Í núverandi kerfi skerðist framlagið þegar íbúafjöldinn nær 2.400 en gerð er sú tillaga að færa mörkin í 2.900 íbúa. Að sama skapi er sú breyting gerð að skerðingarhlutfallið verður 0,215 þegar íbúafjöldinn er á bilinu 10.000-16.000 í stað 9.000-15.000 eins og það er í dag. Stuðullinn verður núll þegar íbúafjöldinn er kominn í 22 þúsund líkt og í núverandi kerfi.

Með þessu er verið að styrkja millistór sveitarfélög sem mörg hver hafa verið í miklum vexti undanfarin ár. Einnig mun breytingin draga úr lækkun framlaga við stærri sameiningar sem oft er horft til þegar sveitarfélög eru að huga að sameiningum.

2. Breyting á vægi í viðmiðum

Önnur tillagan snýr að breytingu á viðmiðum við útreikning útgjaldajöfnunarframlaga. Hvert viðmið fær ákveðið vægi í heildarupphæð framlagsins. Nefndin komst að þeirri niðurstöðu að vægi fjarlægða væri of mikið í núverandi reglum. Útgjaldajöfnunarframlög hafa hækkað mikið síðustu ár og þar sem vægi fjarlægða hefur staðið í stað hækkar einnig fjárhæðin sem sveitarfélög fá á grundvelli fjarlægðaviðmiðs. Nefndin var sammála um að þetta vægi væri of mikið í dag og endurspegli ekki með markvissum hætti útgjaldaþörf sveitarfélaga. Lagt var til að draga úr vægi fjarlægða og þess í stað að auka vægi íbúa á aldrinum 6-15 ára og vægi þéttbýlisstaða umfram einn. Fyrir vikið fá sveitarfélög sem eru með þéttbýliskjarna og sameinast aukin framlög á grundvelli fjölda þéttbýlisstaða. Breytingar á vægi má sjá í töflunni í lið 3.

3. Nýtt viðmið

Gerð er tillaga um að bæta við nýju viðmiði á grundvelli fjölgunar íbúa. Nú þegar eru veitt framlög vegna fækkunar íbúa en á undanförunum árum hefur þetta framlag dreifst á nokkur fámenn sveitarfélög. Af þeim sökum er verið að veita fullhá framlög vegna fækkunar vegna oft á tíðum hlutfallslega lítillar fækkunar. Lagt er til að lækka vægi vegna fækkunar íbúa úr 2,5% í 1,5% og láta vægi vegna fjölgunar íbúa verða 1%. Bent hefur verið á að mikil útgjöld fylgi því þegar sveitarfélög eru í miklum vexti og hefur verið kallað eftir því að Jöfnunarsjóður veiti sérstaklega framlög vegna þess. Hér er verið að mæta þeim kröfum að einhverju leyti.

Þá er lagt til að í viðmiði um fjölda þéttbýlisstaða verði höfuðborgarsvæðið skilgreint sem einn þéttbýlisstaður að undanskildu Kjalarnesi. Áhrifin af þessu verða þau að Garðabær fær ekki lengur framlag vegna Álftanes og Mosfellsbær missir framlag vegna byggðakjarna í Mosfellsdal. Rökin fyrir þessari breytingu eru þau að Álftanes og Mosfellsdalur eru eins og önnur stór hverfi á höfuðborgarsvæðinu út frá fjarlægðarsjónarmiðum og því ekki réttlátt að veita þessum tveimur sveitarfélögum framlög vegna þeirra.

Breytingarnar má sjá í töflunni hér að neðan.

Íbúafjöldaviðmið	Núverandi vægi	Breytt vægi	Breyting	Breyting á fjárhæð
0-5 ára	31,1%	31,1%	0,0%	0
6-15 ára	22,4%	23,9%	1,5%	126.750.000
16-66 ára	7,5%	7,5%	0,0%	0
67-80 ára	9,6%	9,6%	0,0%	0
81 árs og eldra	6,2%	6,2%	0,0%	0
Nýbúar 0-5 ára	2,5%	2,5%	0,0%	0
Samtals	79,4%	80,9%	1,5%	126.750.000
Önnur viðmið				
Fjarlægðir	11,2%	7,9%	-3,3%	-279.334.395
Fjöldi þéttbýlisstaða	3,7%	5,5%	1,8%	152.584.395
Fækkun íbúa	2,5%	1,5%	-1,0%	-93.757.962
Fjöldun íbúa	0,0%	1,0%	1,0%	93.757.962
Snjómokstur	3,2%	3,2%	0,0%	0
Samtals	20,6%	19,1%	-1,5%	-126.750.000
Samtals	100,0%	100,0%	0,0%	0

4. Breyting á tekjuskurðingu

Fjórða tillagan er breyting á tekjuskurðingu í útgjaldajöfnunarframlaginu. Í núverandi reglum byrjar stuðull vegna tekjuskurðingar að lækka þegar meðaltekjur á hvern íbúa, miðað við fullnýtingu tekjustofna sveitarfélagsins, eru 4% yfir meðaltali sambærilegra sveitarfélaga. Þegar meðaltekjur eru orðnar 30% yfir meðaltali fellur framlagið alveg niður. Þess á milli er skurðing hlutfallsleg. Lagt er til að lækka efri mörkin þannig að framlög falli alveg niður þegar meðaltekjur eru orðnar 23% yfir meðaltali. Ekki verður gerð breyting á neðri mörkum skurðingar.

Á undanförunum árum hafa aukist nokkuð framlög til sveitarfélaga sem hafa mikla tekjumöguleika, þ.e.a.s. eru með meðaltekjur yfir meðaltali. Að auki hefur verið í umræðunni að „rík sveitarfélög“ fái há framlög frá Jöfnunarsjóði. Til að stemma stigu við þessari þróun er æskilegt að skerpa á tekjuskurðingunni sem veldur því að tekjuminni sveitarfélög njóta góðs af á kostnað tekjuhærra sveitarfélaga.

